

МАТЯШ І.Б.

РУСЛАН ПИРІГ: ШТРИХИ ДО ЖИТТЄПІСУ АРХІВІСТА

Стаття присвячена професійній діяльності та творчому доробку відомого українського історика, фахівця у галузі архівної справи Руслана Пирога.

В архівній галузі, як ні в якій іншій, особистість керівника має визначальне значення. Так, вихід українських архівів на міжнародну арену, створення Центрального державного архіву-музею літератури і мистецтва УРСР (1966 р.) та Центрального державного архіву науково-технічної документації УРСР (1969 р.) пов'язують із ім'ям С.Пількевича; справжній прорив у створенні надійної матеріальної бази та технічному оснащенні архівів, створення центральної лабораторії і групи для ремонту, реставрації і мікрофільмування документів - з "добою О.Мітюкова"; інформатизацію галузі та освоєння архівістами України Інтернет-простору - з діяльністю Г.Боряка. Упродовж 1998-2002 рр. архівну галузь очолював доктор історичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Р.Пиріг. Знаковими подіями діяльності вченого на ниві архівістики стало набуття архівістами статусу державних службовців, запровадження Дня працівників архівних установ, що відзначається щорічно 24 грудня, розширення міжнародних контактів, поглиблення наукових досліджень у сфері архівної справи. Поза сумнівом, внесок кожного із цих непересічних особистостей у розвиток архівної справи в Україні заслуговує на окреме дослідження. З надією на цю перспективу, варто стисло проаналізувати діяльність Р.Пирога як архівіста, організатора архівної справи, державного діяча.

Очевидно, Руслан Пиріг, як і переважна більшість випускників історичного факультету Харківського державного університету (ХДУ) 1970 р., не пов'язував своє майбутнє з архівними установами. Курс, левову частину якого склали так звані "стажники" з великим про шарком членів КПРС, швидше бачив себе у комсомольських, профспілкових чи партійних органах. Скромні за академічними показниками студенти розуміли, що на початках не уникнуть учительської долі. І лише кілька найуспішніших удостоїлися рекомендації для вступу в аспірантуру. Серед останніх був і Р.Пиріг - круглий відмінник навчання (не мав у заліковці жодної четвірки), секретар комітету комсомолу університету [1].

Проте фах історика іманентно програмував можливість долучення до когорта архівістів. Тим більше, що у тогочасній державі був лише один історико-архівний вуз, у Москві. Відтак історична освіта вважалася профільною для архівістів.

Можна стверджувати, що тодішнім випускникам істфаку ХДУ "поталанило", адже у місті працювала провідна архівна установа республіки - Центральный державний архів Жовтневої революції і соціалістичного будівництва (ЦДАЖР) - нині ЦДАВО України. Перші знання з архівної справи Р.Пиріг отримав від досвідченого фахівця, зав. відділом ЦДАЖР, кандидата історичних наук Є.Шаталіної. В цій же установі проходив й архівну практику, яка мала цілком адекватну назву - ознайомча.

Навчання в аспірантурі, дослідження історії партійного будівництва в Україні 1918-1919 рр. вимагали вивчення значного масиву архівних джерел. Руслану Яковичу довелося працювати в ЦПА ІМЛ при ЦК КПРС, Партійному архіві Інституту історії партії при ЦК КПУ, багатьох обласних партійних і державних архівах. Тогочасна процедура доступу до фондів партійних архівів була складною: отримання відповідної

форми допуску, дозвіл секретаря обкому партії, прошитий і опечатаний зошит з пронумерованими сторінками, описи фондів густіли штампи “в читзал не видавати”, порізані сторінки з виписками, і нерідко пересилка зошита до Першого (спеціального) відділу університету, де дослідник мав працювати з власними записами. Безперечно, у держархівах областей умови праці були набагато ліберальніші.

Саме тоді Р.Пиріг усвідомив, що формально і фактично функціонує два архівних фонди - Архівний фонд КПРС і Державний архівний фонд СРСР. Відмінності між ними рельєфно виявлялися не тільки в умовах доступу, але й матеріально-технічного забезпечення. Проте це були лише спостереження допитливого аспіранта.

Викладацька, професійна партійна робота на певний час віддалила Р.Пирога від архівної справи. З цього погляду переломним слід вважати 1983 р., коли він був призначений консультантом сектору суспільних наук ЦК КПУ. Одним з напрямів службових обов'язків була праця з апаратом Головного архівного управління при Раді Міністрів України, колективами, партійними організаціями центральних і державних архівних установ. Товариська допомога заступника Голови Ради Міністрів П.Тронька, добрі ділові стосунки з начальником Головархіву О.Мітюковим, його заступником В.Кузьменком дозволили швидко опанувати основними проблемами функціонування галузі, а також в силу можливостей допомагати в їх розв'язанні. Одним із таких резонансних проектів в умовах “*перебудови*” була ліквідація архівних відділів облвиконкомів. Життя підтвердило, що це був важливий і перспективно обґрунтований акт, який дозволив піднести роль державних архівів в якості органів управління, розв'язати низку питань соціального захисту архівістів.

До сфери службових обов'язків Р.Пирога входили й партійні архіви. В умовах демократизації суспільного життя, потреби ліквідації “*білих плям*” історії, розширення доступу до архівних документів компартії України набуло особливої гостроти. Про це йшлося на партійних зборах кафедр, історичних факультетів, на “*круглих столах*” в ІПК викладачів суспільних наук. Певний імпульс до активізації постановки цих проблем дали рішення XIX Всесоюдної партійної конференції (1988 р.).

У липні 1988 р. Інститут історії партії при ЦК КПУ звернувся до ЦК з листом, в якому містилася пропозиція дозволити дослідникам використовувати з науковою метою протоколи (і матеріали до них) засідань Політбюро, Оргбюро і Секретаріату ЦК КПУ. Насамперед, це мало стосуватися членів авторських колективів історико-партійних праць, дослідників-докторантів та авторів монографій. В якості додаткового аргументу містилися посилання на те, що в ЦПА ІМЛ при ЦК КПРС протоколи засідань вищих парторганів дослідникам видаються [2].

Зрозуміло, що поява такого листа стала можливою завдяки підтримці керівництва відділу науки і навчальних закладів ЦК компартії України. Лист було розглянуто на засіданні Секретаріату ЦК і направлено для заключного висновку до відділів науки і навчальних закладів та організаційного. Проте переважаючою виявилася позиція загального відділу ЦК, який відповідав за діловодство та забезпечення конфіденційності партійної документації, включаючи й архівну.

Для інформування Політбюро ЦК про несвоєчасність розширення доступу до документів вищих органів КПУ було використано формальний привід. Мовляв, чинні Правила роботи партійних архівів (1980 р.) забороняють видавання дослідникам ці категорії документів. Проект нових Правил має передбачити розширення доступу. Тоді й у ЦК КПУ будуть підстави для задоволення наукових потреб дослідників [3]. Отже, перша спроба демократизації архівної справи в республіці на рівні партійних архівів зазнала невдачі.

У червні 1989 р. Р.Пирога було призначено заступником директора Інституту історії партії при ЦК компартії України - завідувачем партійного архіву. На той час компартійна архівна система включала архів ЦК (у складі Інституту) і 25 архівів обкомів партії, де зберігалось понад 10 млн. справ. Щороку вони виконували близько 15 тис. запитів партійних, радянських органів, різних установ та окремих громадян [4].

Розвиток суспільно-політичної ситуації в республіці, заяви громадськості щодо необхідності правдивого висвітлення історичного минулого вимагали від керівництва ЦК КПУ певного реагування. 26 січня 1990 р. було ухвалено постанову Політбюро *“Про голод 1932-1933 років на Україні та публікацію пов’язаних з ним архівних матеріалів”*. Вперше вищий керівний орган КПУ визнав голод початку 1930-х років *“справжньою трагедією народу, наслідком злочинного курсу Сталіна та його найближчого оточення (Молотов, Каганович) щодо селянства”*. ЦК засуджував безпринципну політику тодішнього керівництва республіки (Косіор, Чубар) у проведенні хлібозаготівель. Інституту історії партії і Політвидаву України доручалося видати збірник наукових статей та архівних документів про голод.

Ухвалі постанови Політбюро передувала велика робота колективу сектора партійного архіву, очолюваного Р.Пирогом, із виявлення та копіювання досі засекречених документів про голод, в т.ч. й у ЦПА ІМЛ при ЦК КПРС. Вперше зібрані воедино ці матеріали подавали страхітливую картину широкомасштабного голоду, масової смертності, вражаючого людську уяву канібалізму. Кожен з членів Політбюро отримав копії цих матеріалів. Переважна більшість їх увійшла до збірника статей і документів, впорядкованого Р.Пирогом з колегами. У 1990 р. він вийшов у світ. Це був справжній прорив у царині джерелознавчого забезпечення досліджень складної і дражливой теми голодомору [5].

З проголошенням незалежності України, призупиненням, а потім й заборонаю діяльності компартії гостро постало питання про збереженість документів її поточного діловодства та архівів. 26 серпня начальник Головархіву Б.Іваненко та завідувач Архіву ЦК КПУ Р.Пиріг склали проект постанови Президії Верховної Ради України про передавання компартійних документів до державних архівів. Л.Кравчук повністю підтримав таке рішення. Вже наступного дня газети опублікували відповідну постанову Президії парламенту [6].

Незабаром колишній партархів було реорганізовано у Центральний державний архів громадських об’єднань України, директором якого було призначено Р.Пирога. Він також став членом колегії Головархіву та очолив раду директорів центральних державних архівів. Колектив архіву проводив копійку роботу з приймання на державне зберігання документів поточного діловодства ЦК КПУ та їх науково-технічного опрацювання. Провідні фахівці архіву також працювали над виробленням науково-методичних рекомендацій щодо інтеграції документів архівного фонду КПРС до системи державних архівів [7]. Науковці розпочали вивчення джерелознавчих аспектів інформаційного потенціалу архівно-слідчих справ. Цій проблематиці присвячувалася наукова конференція, проведена на базі архіву.

Надзвичайно складним і трудомістким виявилось й приймання документів колишнього КДБ УРСР - архівно-слідчих справ, особливо приведення їх до стандартів державної архівної системи. Оскільки ця категорія документів стала підґрунтям великої роботи по реабілітації жертв політичних репресій, у ЦДАГО було створено першу в Україні інформаційно-довідкову систему справ репресованих [8].

У середині 1990-х років співробітники ЦДАГО України вели активну роботу з оприлюднення історичних джерел. Зокрема, Р.Пиріг публікував листи М.Грушевського,

В.Винниченка, М.Хрущова, В.Стуса, документи про Чорнобильську трагедію, голодомор, політичні репресії тощо [9]. Під керівництвом Руслана Яковича сформувався колектив висококваліфікованих фахівців. Поряд з досвідченими істориками-архівістами А.Кентієм, Н.Соловйовою, Т.Гриценко, І.Комаровою, Г.Голубовою працювала молода генерація співробітників О.Гранкіна, М.Легкоступ, В.Тихомиров та інші.

У цей час Р.Пиріг особисті дослідницькі зусилля сконцентрував на вивченні життя і діяльності видатного українського історика та державного діяча Михайла Грушевського. Його останньому десятиліттю було присвячено докторську дисертацію (1994 р.) [10]. В архівній системі з'явився доктор наук.

Руслан Якович входив до групи розробників першого в історії України архівного закону. Разом з колегами Б.Іваненком, К.Новохатським, Г.Портновим, правником І.Усенком вони підготували законопроект *“Про Національний архівний фонд і архівні установи”*, який був прийнятий Верховною Радою України у грудні 1993 р. [11]. Цей правовий акт мав історичне значення для архівного будівництва, конституювання Національного архівного фонду, регулювання правовідносин в архівній сфері.

Водночас Р.Пиріг розробляв науково-теоретичні та методичні проблеми розвитку архівної справи. З доповідями, присвяченими аналізу тогочасних тенденцій архівного будівництва, він виступав на міжнародних конференціях у Тель-Авіві, Варшаві, Будапешті та ін.

Одним з перших, прилучившись до вивчення історії голодомору початку 1930-х років в Україні, Р.Пиріг продовжував активно досліджувати джерелознавчі аспекти цієї складної проблеми. Разом з Л.Коваленко, В.Марочком, Д.Калеником забезпечував функціонування Асоціації дослідників голодоморів. Громадську діяльність Руслан Якович проводив і в середовищі архівістів. Він став одним із фундаторів створеної у 1991 р. професійної організації - Спілки архівістів України, обирався членом її першого правління.

У березні 1998 р. Указом Президента України Р.Пиріг був призначений начальником Головного архівного управління при Кабінеті Міністрів України. Очевидно цей вибір був цілком вмотивованим. Як пише тодішній віце-прем'єр-міністр з гуманітарних питань академік В.Смолій: *“Суттєві переваги мав саме Р.Я.Пиріг - майже десятирічний стаж керівництва архівною установою, авторитет науковця (доктор наук, професор), обізнаність з державною архівною системою”* [12].

На той час мережа державних архівів охоплювала 7 центральних, архів при РМ АР Крим, 24 архіви областей, а також міст Києва і Севастополя, 147 міських та близько 500 районних архівів. У складі Національного архівного фонду налічувалося понад 55 млн. справ. На відомчому зберіганні перебувало близько 7 млн. справ [13].

Як пригадує сам Р.Пиріг, на новій посаді зустрівся з чималим колом нерозв'язаних проблем, насамперед фінансового, матеріально-технічного характеру. Довелося *“добувати”* кошти, щоб підключити опалення та демонтувати височенну трубу аварійної котельні, ліквідувати заборгованість по зарплаті і ще безліч господарських справ. *“Ходіння по муках”* до Міністерства фінансів і Державного казначейства назавжди закарбувалися у його пам'яті.

Не дивлячись на дефіцит бюджетного фінансування, апарат Головархіву активно працював над виробленням і реалізацією державної політики в галузі архівної справи і діловодства. Подальшого поглиблення дістав процес демократизації архівної сфери, розширення доступу до документної інформації, насамперед матеріалів Компартії України та КДБ УРСР, які надійшли на державне зберігання. Станом на початок 2002 р. в 30 архівах було розсекречено 5047 фондів, понад 420 тис. справ. В установах

системи Держкомархіву прошарок документів закритого зберігання складав 0,5% [14]. Це створило сприятливі умови для дослідницької роботи науковців, ліквідації “закритих” сторінок минулого, регенерації історичної пам’яті українського народу.

Напруженою була праця Головархіву, вчених галузевого наукового інституту зі створення нормативно-правової та методичної бази реформування архівної справи, забезпечення прав держави і громадян щодо ретроспективної інформації. В цей час розпочалася підготовка таких фундаментальних актів, як “Основні правила роботи державних архівів”, вдосконалювалися “Переліки типових документів, що створюються в діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування, інших установ організацій і підприємств”, типових положень про архівні установи різних рівнів тощо.

Очолюваному Р.Пирогом апарату Головархіву доводилося шукати відповіді на виклики тогочасних процесів трансформації суспільства. Зокрема, появу приватного сектору документотворення і документообігу. Було проведено значну роботу зі створення так званих трудових архівів - спеціалізованих сховищ при органах державної влади та місцевого самоврядування. Вони мали опікуватися прийняттям на зберігання документів ліквідованих підприємств, організацій і установ, які не мали правонаступників. Головархів узагальнив досвід роботи такої архівної установи при Подільській районній раді м.Київ, провівши на її базі семінар директорів державних архівів областей.

Велику роботу провів апарат Головархіву - Держкомархіву та місцеві архіви із забезпечення збереженості документів колишніх колгоспів і радгоспів. На початок 2000 р. у документах поточного діловодства 11,5 тис. господарств зберігалось 340 тис. справ, віднесених до Національного архівного фонду, і 3,4 млн. справ з особового складу (починаючи з 1944 р.). Завдяки вжитим заходам, зокрема й Кабінетом Міністрів України, державними архівними установами були впорядковані і віднесені до описів 298 тис. справ з основної діяльності (88% загальної кількості) та 3,2 млн. справ з особового складу (93%). Переважна більшість документів була передана правонаступникам колишніх КСП [15]. Держкомархів також вживав заходів для вдосконалення приймання та забезпечення збереженості документації по виборах народних депутатів України, депутатів місцевих рад, сільських, селищних і міських голів.

Виконання запитів соціально-правового характеру постійно перебувало у центрі уваги керівництва державної архівної служби. Тільки у 2001 р. держархівами було отримано 326,5 тис. таких запитів, з яких виконано 312,5 тис., причому дві третини з позитивним результатом [16].

Державні архівні установи також виконали величезний обсяг робіт, пов’язаний із соціальним захистом жертв нацистських переслідувань. Станом на середину 2002 р. до установ системи Держкомархіву звернулося понад 1 млн. 180 тис. громадян України та інших країн, колишніх примусових працівників Німеччини. Їм було надано 836,5 тис. позитивних відповідей, що забезпечило право на відповідні компенсаційні виплати. Хоч, зрозуміло, негативні відповіді вимагали ще більшої пошукової роботи [17]. Упродовж 1998-2002 рр. Руслан Якович входив до спостережної ради Українського національного фонду “Взаєморозуміння і примирення” при Кабінеті Міністрів України.

Завдяки ініціативі Р.Пирого та підтримці уряду, адміністрації Президента України у ході адміністративної реформи 1999 р. центральний орган виконавчої влади у сфері архівної справи та діловодства отримав новий, вищий статус - його було реорганізовано в Державний комітет архівів України. 10 січня 2000 р. Руслана Яковича

було призначено головою комітету, а 21 березня 2000 р. заступником голови затверджено Г.Боряка [18]. Слід відзначити, що праця цього тандему досвідчених архівістів і відомих науковців дала суттєвий імпульс у справі інформатизації галузі, вдосконалення архівного законодавства, розширення міжнародного співробітництва.

Починаючи від 2000 р. інформатизація архівної справи набула очевидного пріоритету серед ключових напрямків розвитку архівної галузі. Початок системної роботи у цій сфері було покладено створенням Центру інформаційних технологій і відкриттям офіційного веб-сайту Держкомархіву. Його основним елементом став розділ *“Архівні установи України”*, який містив концентровану інформацію про склад і зміст документів архівних установ. На головній сторінці сайту подавалася інформація про новини галузі, діяльність Держкомархіву та архівних установ, міжнародні зв'язки тощо. Вміщувалися також відомості про довідковий апарат архівних установ, бібліографічна інформація. Було запроваджено повнотекстову публікацію у режимі on-line періодичних та продовжуваних видань (*“Архіви України”*, *“Вісник Державного комітету архівів України”*), підручника *“Архівознавство”* (1998 р.) та інших видань. У цей же час почалося створення електронної версії Центрального фондового каталогу, який мав інтегрувати окремі сегменти фондових каталогів архівних установ України. Координував складну справу інформатизації галузі заступник голови Держкомархіву проф. Г.Боряк.

Закономірно, що відповідальну роботу з підготовки нової редакції Закону України *“Про Національний архівний фонд і архівні установи”* очолив авторитетний керівник галузі - Р.Пиріг. Надійним помічником і промотором діяльності робочої групи став тодішній керівник організаційно-аналітичного відділу К.Новохатський. Робоча група архівістів, істориків, правників, виходячи з восьмирічної практики реалізації закону, внесла до законопроекту суттєві корективи. Зокрема, було включено термінологічну статтю, яка містила тлумачення багатьох базових понять. Удосконалено й розширено функції архівних установ щодо зберігання соціально значущих документів недержавної сфери. Закладено принципово нові повноваження архівів щодо управління у сфері діловодства. Передбачено штрафні санкції за порушення архівного законодавства. Введено новели щодо соціального захисту архівних працівників. У грудні 2001 р. Верховна Рада України прийняла нову редакцію архівного закону. Прикметно, що за нього проголосував 301 народний депутат, при цьому не було жодного, хто б утримався чи висловився проти [19].

На початку 2000-х років дещо покращилося бюджетне фінансування державних архівних установ, а також використання залучених коштів від надання платних послуг. Це дало можливість поновити обладнання, придбати матеріали для профілактично-реставраційних робіт, створення страхового фонду тощо. У 2001 р. 15 центральних та обласних архівів, 29 архівних установ низової ланки придбали комп'ютерну техніку. Нові та додаткові приміщення загальною площею близько 5 тис. м² отримали 86 архівів. Понад 9,3 тис. м² площ відремонтовано в 197 архівних відділах районних адміністрацій та міських архівах [20].

Проте деградація матеріально-технічної бази архівів залишалася найбільш вразливим місцем. Не вдалося добудувати, зведенні ще за радянських часів, споруди Київського, Тернопільського обласних і Севастопольського міського архівів. Завантаженість сховищ деяких центральних та обласних держархівів перевищила гранично допустимі норми, а в більшості архівів цей показник досяг 80% [21].

Р.Пиріг приділяв велику увагу підготовці кадрів істориків-архівістів, забезпеченню їх навчальною літературою з архівознавства. Постійні контакти підтримувалися з профільними кафедрами Київського і Харківського національних університетів,

Київського національного університету культури і мистецтв. Відомий вчений завідувач кафедри архівознавства КНУ професор Я.Калакура входив до складу колегії Держкомархіву. Спільними зусиллями Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства та очолюваної проф. Я.Калакурою кафедри було підготовлено перший вітчизняний підручник з архівознавства. Потім з'явився навчальний посібник *“Історія архівної справи в Україні”*, *“Хрестоматія з архівознавства”*. У всіх цих виданнях Руслан Якович брав участь як член авторського колективу.

Системного характеру набуло підвищення кваліфікації архівістів - державних службовців на базі Української Академії державного управління при Президенті України та її філіях, а також на базі Державної Академії керівних кадрів культури і мистецтв. Центральні державні архіви як профільні науково-методичні центри активізували роботу з організації консультацій працівників відповідних ділових служб органів виконавчої влади та громадських об'єднань.

Істотні зрушення сталися в кадровому складі фахівців галузі. У 2001 р. в державних архівах працювали понад 3 тис. осіб. 73% архівістів мали вищу освіту, 104 навчалися без відриву від роботи. Кожний четвертий фахівець мав диплом за спеціальністю архівознавство, документознавство, інформаційні технології.

Разом з Р.Пирогом в апараті архівного відомства працювали блискучі фахівці, історики-архівісти В.Лозицький, К.Новохатський, Г.Папакін, Г.Портнов, Г.Рижкова та інші. Центральні державні архіви очолювали досвідчені й авторитетні керівники Л.Гісцова (ЦДІАК), М.Крячок (ЦДАМЛМ), О.Мацюк (ЦДІАЛ), О.Мащенко (ЦДНТА), Н.Слончак (ЦДКФФА), Л.Яковлева (ЦДАВО). Справжніми знавцями архівної справи і вмілими адміністраторами були директори державних архівів областей - В.Гика (Волинь), Л.Гурбова (АР Крим), А.Карпова (Херсон), Н.Метальникова (Донецьк), К.Мицан (Івано-Франківськ), В.Резнікова (Харків), Б.Хаварівський (Тернопіль) та інші.

Руслан Якович піклувався про піднесення престижу праці архівістів. За його ініціативи Указом Президента України було встановлено професійне свято День працівників архівних установ, яке відзначається 24 грудня, обраного на честь ухвали Верховною Радою України першого архівного закону. Було зроблено важливий крок на шляху соціального захисту архівістів. Зокрема, працівники центральних архівів отримали статус державних службовців. Званнями *“Заслужений працівник культури України”* були відзначені С.Гальчак, В.Гика, Л.Гісцова, А.Кентій, Л.Котова, В.Куцинда, Е.Петренко та інші провідні фахівці галузі.

На межі 1999-2000-х років продовжувався процес інтеграції архівів України до міжнародної архівної спільноти. Було укладено угоди про співпрацю з архівними службами Грузії, Туреччини, Угорщини, а також з Генеалогічним товариством штату Юта (США). Керівництво, представники Держкомархіву України постійно брали участь у заходах, які проводилися під егідою Міжнародної Ради Архівів, у міжнародних наукових конференціях. Очолювана Р.Пирогом делегація українських архівістів (О.Музичук, Л.Зайка, Д.Пельц, Г.Папакін) взяла участь у роботі Міжнародного конгресу архівів (Севілья, Іспанія, вересень 2000 р.). Результативне співробітництво було налагоджено з архівістами Російської Федерації і Республіки Білорусь, інших держав СНД, зокрема в рамках консультативних нарад керівників державних архівних служб цього об'єднання.

У червні 2001 р. Р.Пиріг відзначив 60-річний ювілей. Вітання колег і друзів, присвоєння звання *“Заслужений діяч науки і техніки України”* спонукали до роздумів про зміну діяльнісних пріоритетів. Пригадую, як у зв'язку з нагородою Руслан Якович жартував: *“Звання “заслуженого” натякає на відпочинок, а “діяча науки” - вказує, куди слід йти”*.

Через деякий час Р.Пиріг прийняв нелегке, але усвідомлене рішення - залишити державну службу. З відповідною заявою він звернувся до Глави держави. Водночас у листі до колег-архівістів наголошував: *“Для керівника надзвичайно важливо піти вчасно. Тому думаю, що цей крок Ви оціните як вчинок. Свої подальші плани пов’язую з науково-педагогічною роботою. Буду радий, якщо мій досвід та інтелект ще прислужиться архівній справі”*.

У липні 2002 р. Руслан Якович перейшов на роботу до Інституту історії України НАН України. Водночас почав викладати архівознавчі дисципліни у київських вузах, продовжуючи тісну співпрацю з архівною системою. Тривалий час він залишався членом правління Співки архівістів України, був першим головою Громадської ради при Державній архівній службі України. За вагомий внесок у розвиток архівної справи Р.Пиріг був удостоєний галузевої відзнаки *“Почесний архівіст України”*. Однак, навіть відсвяткувавши минулого року свій 70-літній ювілей та 40-річчя науково-педагогічної діяльності, Руслан Якович не залишається осторонь проблем архівів. Глибокі фахові знання, безцінний досвід, людяність і вроджена інтелігентність цієї на диво скромної людини так потрібні всім, для кого архіви стали частиною життя.

-
1. Вихованці Харківського університету. - Харків, 2004. - С.151-152.
 2. Центральний державний архів громадських об’єднань України, ф.1, оп.32, спр.2447, арк.74-75.
 3. Там само, арк.76.
 4. Там само, спр.2561, арк.108.
 5. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів. - К., 1990. - 605 с.
 6. Відомості Верховної Ради України. - 1991. - №40.
 7. Національна архівна інформаційна система “Архівна та рукописна україніка”. Зб. наук. праць. - Вип.1. - К., 1996. - С. 122-124.
 8. Архівно-слідчі справи репресованих: науково-методичні аспекти використання. Зб. наук. праць. - К., 1998. - 161 с.
 9. Руслан Якович Пиріг: Біобібліографічний довідник. До 70-річчя від дня народження та 40-річчя науково-педагогічної діяльності / Уклад. Г.Боряк, І.Матяш. - К., 2011. - 86 с. - (Біобібліографія вчених України).
 10. Пиріг Р.Я. Життя і діяльність М.С.Грушевського у контексті ідеологічної боротьби в Україні (1920-1930-ті рр.): Дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.02 / Пиріг Руслан Якович; НАН України, Інститут історії України. - К., 1994. - 353 л.
 11. Відомості Верховної Ради України. - 1994. - №15.
 12. Смолій В. Слово про вченого і людину / Валерій Смолій // Студії з історії Української революції 1917-1921 років. Збірник на пошану професора Р.Я.Пирога. - К., 2011. - С. 6.
 13. Архіви України. - 2001. - №3. - С.3.
 14. Вісник Державного комітету архівів України. - 2002. - Вип.2 (10).
 15. Там само. - 2001. - Вип.2-3 (6-7). - С.22-23.
 16. Там само. - 2002. - Вип.1 (9). - С.55.
 17. Там само. - Вип.2 (10). - С.203.
 18. Там само. - 2000. - Вип.1. - С.7-8.
 19. Там само. - С.5-25.
 20. Там само. - С.53-54.
 21. Там само. - С.56.

Матяш І.Б. Руслан Пыриг: штрихи к биографии архивиста

Статья посвящена профессиональной деятельности и творческому наследию известного украинского историка, специалиста в сфере архивного дела Руслана Пырога.

Matyash I.B. Ruslan Pyrig: certain biographical features of archivist

Present article is focused on the professional activities and art heritage of the famous Ukrainian historian and archivist Ruslan Pyrig.

Отримано 21.05.2012